

Ulkoasiainministeriö

kirjaamo.um@formin.fi

krista.oinonen@formin.fi

Viite

HEL7M0598-34

Ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR)

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, pitäytyen näkökulmissaan maamme ikäihmisten asemaan, lausuu asiasta seuraavaa:

Raportin osassa B, edellisen kierroksen suositusten täytäntöönpanosta, todetaan, että maamme hallituksen tavoitteena on ihmisoikeuksien toteutumisen vahvistuminen. Olemme huolissamme siitä, että hallituksen tekemät säästöpäätökset ovat kuitenkin vain lisänneet kaikkein heikoimmassa asemassa olevien hätää maassamme.

Erittäin isona heikennyksenä kaikkein pienituloisimmille pidämme vuodelle 2017 tehtyä indeksiin sidottuihin menoihin kohdistettavaa lähes 200 milj. euron säästöä. Sen myötä hallitus alentaa sosiaaliturvaetuuksia 0,85 prosenttia, joukossa mm. kansaneläkkeet ja takuueläkkeet. Kaiken huipuksi hallitus tekee leikkauksen jo toisena vuotena peräkkäin. Viime vuodenvaihteessa kyseiset etuudet laskivat 0,4 prosenttia.

Lääkekorvauksiin liittyviä säästöjä jatketaan. Tämä vaikuttaa erityisesti kakkostyyppin diabeetikoihin, heidän omavastuunsa on putoamassa 100 prosentista 65 prosenttiin. Omavastuut diabeteslääkkeistä nousee 10–300 euroa vuodessa.

Suomen sosiaali ja terveys ry:n laskelmien mukaan 5 000 ihmistä putoaa köyhyysrajan alapuolelle ja samalla suuri joukko ihmisiä tipahtaa köyhyysrajan tuntumaan. Suunnitellut leikkaukset laskevat etuuksien ostovoimaa noin kaksi prosenttia. Kokonaisuudessaan etuuksien ostovoima pienenee noin kuusi prosenttia hallituskauden aikana vuosina 2015–2019.

Eduskunta hyväksyi lain, jonka seurauksena vuoden 2017 alusta ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetusta laista (ns. vanhuspalvelulaista) poistetaan listaus ammattialoista, joiden erityisasiantuntemusta kunnalla on oltava käytössään. Samalla kumotaan vanhuspalvelulain vastuutyöntekijää koskeva säännös. Jatkossa iäkkäiden henkilöiden omatyöntekijä nimetään sosiaalihuoltolain sääntelyn mukaisesti.

Edellä mainitut toimet iskevät suoraan kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin maassamme ja vesittävät vasta vähän aikaa voimassa ollutta Vanhuspalvelulakiamme. Toimet eivät todellakaan edistä ihmisoikeuksien toteutumisen vahvistumista vaan päinvastoin heikentävät niitä.

Vanhuksiimme kohdistuva kaltoinkohtelu

Raportissa kiinnitetään oikeutetusti huomiota mm. naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivallan ehkäisemiseen ja torjumiseen. Tutkitusti maamme vanhuksiin kohdistuva kaltoinkohtelu on kuitenkin jätetty täysin huomiotta.

Vanhuksiin kohdistuvalla kaltoinkohtelulla tarkoitetaan luottamuksellisessa suhteessa tapahtuvaa tekoa tai tekemättä jättämistä, joka vaarantaa ikääntyneen hyvinvoinnin, turvallisuuden tai terveyden. Kaltoinkohtelu voi tapahtua ikäihmisen läheisessä ihmissuhteessa. Vanhusten laitoshoidossa ja asumispalveluissa kaltoinkohtelua voi esiintyä sekä asukkaiden välillä että omaisten tai henkilökunnan vanhukseen kohdistamana.

Valvira selvitti 25.2.–18.3.2016 vanhusten kaltoinkohtelua sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa asumispalveluyksiköissä. Vastausten perusteella suurin osa työntekijöistä oli havainnut jonkinlaista kaltoinkohtelua. Aineiston perusteella asukkaiden oikeus hyvään kohteluun ei toteutunut kaikissa yksiköissä.

Yleisimmin havaittuja kaltoinkohtelun muotoja ovat ulkoilun laiminlyönti, karkea, epäasiallinen tai lapsenomainen kielenkäyttö sekä määräily, rankaiseminen ja moittiminen. Myös fyysistä ja seksuaalista kaltoinkohtelua oli havaittu. Useimmiten kaltoinkohtelijaksi nimettiin toinen työntekijä tai/ja toinen asukas.

Peräti 93 prosenttia Valviran kyselyyn vastanneista oli havainnut jonkinlaista kaltoinkohtelua. Luku on erittäin suuri ja määrätietoisia toimenpiteitä asian johdosta tarvitaan maassamme.

Digitalisaation ja sähköisen hallinnon edelläkävijä

Edellä mainitussa kappaleessa, sen kohdassa 102, todetaan, että ”digitalisaation yhteydessä on tärkeää huomioida yhdenvertaisuusvaikutuksia, eli esimerkiksi eri väestöryhmien käytännön mahdollisuuksia käyttää sähköisiä palveluja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että saavutettavuuden esteitä tulee tunnistaa ja poistaa. Palvelut ovat saavutettavia, kun jokainen voi osallistua yhdenvertaisesti niiden käyttöön ja kehittämiseen. Viestinnän ymmärrettävyys on tärkeä osa saavutettavuutta.”

Maamme hallitus teki syyskuussa 2016 osana julkisten palveluiden digitalisaation kärkihanketta linjauksen lainvalmistelusta, jolla velvoitetaan kansalaiset sähköisen postilaatikon käyttöönottamiseen vuonna 2018.

Tilastokeskuksen Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2015 mukaan 65 % (= noin 320 000 hlöä) 74–89 vuoden ikäisestä väestöstä ei ole käyttänyt internetiä koskaan. Internetiä 65–74-vuotiaista ei tutkimuksen mukaan ole käyttänyt 25 % (= noin 161 000 hlöä). Maassamme on mm. 63 kuntaa, joissa vähintään puolet yli 75-vuotiasta asuu syrjäkylillä, kaukana tukipalveluista (Yle 19.12.2016).

Maan hallituksen hallitusohjelmassa keskeiseksi tavoitteeksi nostama digitalisaation edistäminen ei saa johtaa edellä mainittujen kansalaistemme syrjimiseen. Heillä ei ole mitään mahdollisuutta hoitaa asioitaan, maksaa laskujaan tai lukea sanomalehtiään sähköisesti. Kaikissa olosuhteissa on turvattava kansalaistemme palvelut myös niille, joilla ei ole valmiuksia verkkopalvelujen käyttöön.

Digitalisaatiokaan ei voi tavoittaa kaikkia ja ihmisillä pitää olla oikeus kieltäytyä sähköisten palveluiden käytöstä, jos he niin haluavat.

Ikääntyneen väestön palvelujen kehittäminen

Aivan kuten raportin kohdassa 110 todetaan, on Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittänyt valvontatoiminnassaan toistuvasti huomiota puutteisiin vanhusten oloissa ja kohtelussa, niin laitoshoidossa ja palveluasumisessa kuin kotona asuvien avopalveluvanhusten osalta.

Hallituksen ikääntymispolitiikan tavoitteena on (raportin kohta 111) edistää iäkkäiden ihmisten toimintakykyä, itsenäistä elämää ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan. Hallituksen uusi kärkihanke uudistaa kotihoitoa, omaishoitoa ja perhehoitoa. Syksyllä 2016 aloitetun hankkeen tavoitteena on kehittää iäkkäille ja omaisille nykyistä yhdenvertaisemmat ja paremmin koordinoit, kustannusten kasvua hillitsevät palvelut.

Mielestämme ikäihmisten elämänlaadun ja arjen sujuvuuden edistämiseen tulee sitoutua ja niihin panostaa paljon voimallisemmin kuin nyt on tavoitteena. Ikäihmisten uskoa toimivaan palveluiden saavutettavuuteen on kasvatettava. Siinä voidaan onnistua vain varmistamalla eläkkeensaajille kohtuullinen toimentulo ja riittävät, helposti saavutettavissa olevat palvelut.

Palvelujärjestelmämme on pirstaleinen ja vaikeasti hahmottuva jo nyt. Muutokset ovat haastavia hahmottaa ja ikääntyneen on vaikea löytää tarvitsemaansa apua. Erityisesti ikääntyneiden palveluohjaukseen tulee satsata, jotta eläkkeensaajat saavat tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti. Palvelujen heikentämistä ei tule toteuttaa kustannusten karsimisen näkökulmasta.

Kohdassa 113 todetaan, että laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista tuli voimaan 1.7.2013.

Kohdassa on jätetty kertomatta, jo aiemmin tässä lausunnossa toteammamme asia siitä, että kyseistä lakia ja sen velvoitteita on hallituksemme toimesta jo vesitetty.

Samassa kohdassa (113) todetaan myös, että sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2013 yhdessä Kuntaliiton kanssa laatusuosituksen, jonka tavoitteena on turvata hyvä ikääntyminen ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille.

Kohdassa on jätetty kertomatta, että ministeriö on uudistamassa edellä mainittua laatusuositusta (STM tiedote 15.9.2016). Tarkoituksena on tuottaa ehdotus siitä, miten iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon palvelut voidaan toteuttaa mahdollisimman hyvin samaan aikaan, kun kuntien kustannuksia karsitaan. Säästötavoitteeksi on asetettu 70 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä.

Epäilemme vahvasti, että edellä mainitut, kustannusten karsimisen varjolla tehtävät, heikennykset vanhuspallvelulakiin sekä laatusuosituksiin tulevat vaikuttamaan ikäihmisten saamiin palveluihin niitä heikentävästi.

Lopuksi

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n jäsenjärjestöjen, TNS Gallupin tekemän, syyskuussa 2016 julkaiseman Huomisen kynnyksellä -tutkimuksen mukaan ikääntyneiden suurimmiksi koetut huolet ja ongelmat tänä päivänä ja myös tulevaisuudessa ovat taloudelliset vaikeudet, kuten eläkkeiden pienuus, yksinäisyys ja sosiaali- ja terveystalveluiden heikko saavutettavuus. Aiempiin vuosiin nähden pelko taloudellisista vaikeuksista ja eläkkeen riittävydestä on kasvanut.

Edellä mainitut ikäihmisten ongelmat ja huolenaiheet sekä sitoutuminen niiden ratkaisemiseksi on otettava johdonmukaiseksi tavoitteeksi maassamme tulevaisuudessa.

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry

Timo Kokko
toiminnanjohtaja
timo.kokko@elakkeensaajat.fi
050 441 3830